

IMPERIAN seminaari: ”Hyvät YVA/SOVA -käytännöt”

Tilaisuuden aloitus

Seminaariin oli ilmoittautunut 85 osallistujaa, joista suurin osa oli paikalla SYKE:n tiloissa Helsingissä. Osa osallistujista oli mukana etäyhteyden kautta Pohjois-Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Lapin, Kainuun ja Etelä-Savon ELY -keskuksista. Tilaisuuden aluksi Mika Marttunen (IMPERIAN koordinaattori) kertoi tilaisuuden tavoitteista: seminaarin tarkoituksena on keskustella osallistujien kanssa hyvistä YVA- ja SOVA -käytänteistä paneutuen erityisesti vaikutusten merkittävyyden arviointiin. Lisäksi hän esitteli IMPERIA -hankkeessa toimivat henkilöt lyhyesti. Sanna Vienonen (IMPERIAN sihteeri) kertoi käytännön asioista kehottaen erityisesti täyttämään ja palauttamaan tehdyn kyselylomakkeen. Kyselyn tulokset löytyvät tämän muistion lopusta.

IMPERIA -hankkeen esittely (Mika Marttunen, SYKE)

Mika Marttunen kertoi hankkeen päämäärästä (parantaa YVA- ja SOVA -menettelyiden laatua ja vaikuttavuutta sekä lisätä kansalaisten, hankevastaavien ja viranomaisten tyytyväisyyttä arviointimenettelyihin) ja tavoitteista (edistää keskustelua ympäristövaikutusten arvioinnin kehittämisestä, koota hyviä käytäntöjä, kehittää uusia lähestymistapoja ja työkaluja sekä tuottaa koulutusmateriaalia ja koulutusta alan toimijoille). Hankkeen toimintatapoja kuvaavat erityisesti käytännönläheisyys ja kommunikaatio muiden toimijoiden kanssa. Hankkeessa tehdään yhteistyötä myös muiden hankkeiden kanssa ja reagoidaan mahdollisuuksien mukaan myös esim. ministeriöiden kehittämistarpeisiin ja toiveisiin. Hankkeen tuloksia testataan käytännössä ja tuloksia pyritään aktiivisesti viemään käytännön toimintaan.

Monitavoitearviointi on sateenvarjokäsite, jonka alla on kymmeniä erilaisia lähestymistapoja ja tekniikoita. IMPERIAssa monitavoitearviointilla tarkoitetaan järjestelmällistä ja sidosryhmät osallistavaa tapaa toteuttaa arviointi ja sisällyttää sen eri vaiheisiin keskustelua ja arviointia tukevia työkaluja. IMPERIAssa tavoitteena on tunnistaa tapoja tuoda monitavoitearvioinnin hyviä periaatteita ja työkaluja YVA:n eri vaiheisiin ja kehittää helposti hankkeissa sovellettava työkalu.

IMPERIA-hankkeen toteuttamisen päävaiheet ovat: **Aineiston kokoaminen ja analysointi, ideointi ja ideoiden jalostaminen, pilottihankkeet ja niiden arviointi sekä lopullisten tuotosten syntyminen.** Oleellista on siis jo aikaisemmin hyödynnetyn tiedon ja menettelytapojen kartoittaminen sekä niiden pohjalta YVA- ja SOVA -menettelyiden kehittämisen ideointi. Kehitystuloksia testataan pilottihankkeissa. Ympäristöministeriön toiveen mukaisesti ei tuoteta mammuttimaisia ohjeistoja

vaan pyritään saamaan aikaan tiivis ja helppolukuinen lopputuotos. Se voisi olla esimerkiksi vuokaaviotyypinen ja YVA-prosessiin pohjautuva selkeä esitystapa.

Marttunen esitteli suunnitellut pilottihankkeet, joista ensimmäinen on Piiparinmäen-Lammaslamminkankaan tuulivoimapuistohanke. Pilotissa kehitetään mm. karttapohjaista palautejärjestelmää YVA -prosessiin. Tulvariskien hallinnan SOVA on haasteellinen, koska se ei ole tyypillinen SOVA-hanke. Kolmannen pilotin valintaan vaikuttaa hyödyllisyys YVA-hankkeen toteuttamiselle ja mahdollisuus testata IMPERIA-hankkeen ideoita. Varsinaisten YVA/SOVA -pilottihankkeiden lisäksi tehdään ”minipilotteja” eli työpöytä tarkasteluja. Näistä esimerkkinä mm. Mirja Jämsenin gradu kustannus-hyöty -analyysin ja MCDAn yhteiskäytöstä. Hankkeen yhtenä päätavoitteena on tuottaa Hyvät käytännöt -opas, jonka sisältöön seminaarin osallistujat voivat vaikuttaa vastaamalla heille jaettuun kyselylomakkeeseen.

Marttunen esitteli lyhyesti hankkeen tähän mennessä valmistuneita tuloksia: Aikaisemmat kokemukset ja kirjallisuus hyvistä YVA-käytänteistä (toimijoiden haastattelut ja esimerkkihankkeiden analysointi), kirjallisuuskatsaukset (MCDA&YVA, MCDA-ohjelmistot, vaikutusten merkittävyyden arviointi), työkalujen kehittäminen (HARAVA-hankkeen pilottina ja Excel-pohjainen aihio MCDA-tökalusta) sekä ensimmäiset kokemukset (Piiparinmäen-Lammaslamminkankaan YVA-ohjelmassa).

Hanke on käynnistynyt rivakasti ja myöätuudessa eli se on saanut paljon hyvää palautetta sekä ohjausryhmältä että muilta tahoilta. Haasteena on kuitenkin YVA -hankkeiden erilaisuus (ei ole mahdollista käyttää samaa sabluunaa kaikkiin hankkeisiin). Lisäksi aikaisempaa materiaalia on paljon ja sen läpikäyminen on työlästä. Ulkopuolisen tahon tuleminen YVA -hankkeeseen pilottien yhteydessä vaatii myös luottamuksen saavuttamista.

Marttunen esitteli mahdollisia hankkeita, joihin IMPERIAlla on liittymäkohtia (TIMEPROOF EIA/Barents EIA, Sustainable Acceptable Mining –hanke) ja työryhmiä (Ympäristöministeriön työryhmä yhteisviranomaistoiminnan yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi, Suomi kestävän kaivannaisteollisuuden edelläkävijäksi – toimintaohjelman valmistelu ja Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn opas kaivoshankkeisiin). Esityksensä lopuksi Marttunen esitteli hankkeen partneriorganisaatiot ja rahoitusmallin.

Keskustelu:

- Kommentti 1: Suurin osa SOVAsta tehdään kaavoituksessa, johon ei kuitenkaan ole olemassa hyviä ohjeita.
- Marttusen vastaus: Toimeksianto on laaja ja katsomme pystymmekö vastaamaan siihen.
- Kommentti 2: YVAN läpinäkyvyys ja yleistajuisuus on säilytettävä YVAN tekemisessä myös uusia työkaluja käytettäessä.
- Marttusen vastaus: Pyrimme siihen, että asiat pystyttäisiin esittämään tähänastista yksinkertaisemmin ja ymmärrettävämmin.

Mistä on hyvät YVAt tehty? (Sanna Luodemäki, Sakari Grönlund ja Raisa Valli, SITO Oy)

Grönlund kertoi SITOn ryhmän osaamisesta ja käytännön toiminnasta.

Luodemäki kuvaili tutkimuksen aineistoa. Dokumenttitutkimuksessa käytiin läpi yhteensä 17 hanketta (joista yksi SOVA). Hankkeiksi valittiin YVA ry:n Hyvä YVA -palkinnon saaneiden hankkeiden lisäksi konsulttien ehdottamia hankkeita. Lisäksi tehtiin haastattelut, joissa 16 haastateltavaa (hankevastaavia, yhteysviranomaisia, konsultteja ja muita asiantuntijoita) kertoi oman näkökantansa siitä, miten hyvä YVA-hanke syntyy ja mitä siihen sisältyy. Tekijöiden mielestä dokumenttitarkasteluista löytyi paljon asioita, mutta haastattelut olivat hedelmällisimpiä.

Tutkimuksen mukaan keskeiset avaimet onnistumiseen YVAssa ovat: **paikallistuntemus ja hankekohtaisuus, tehokas vuorovaikutus, vaihtoehtojen aito vertailu ja läpinäkyvä päättelyketju.** Paikallistuntemus ja hankekohtaisuus ilmenevät seuraavissa asioissa: hankevastaavan asiantuntemus ja prosessin ohjauskyky, hyvä YVA-menettelyn tuntemus (hallittu prosessi) ja hyvä YVA-ohjelma. On myös oleellista, että YVAN tarve ja tavoitteet ovat kaikille selviä (mikä on menettelyn etu hankkeelle ja mitä sillä voidaan saavuttaa), tehdään hankekohtaiset ja oleelliset selvitykset ja määritetään merkittävät vaikutukset. Vastaajien mukaan huonojen vaihtoehtojen jättäminen vähemmälle tarkastelulle ja keskittyminen hyviin vaihtoehtoihin sekä sidosryhmäprosessin onnistuminen (esim. lajisto saadaan usein paikallisen osaamisen kautta) ovat edellytyksiä hyvän YVAN onnistumiselle.

Havaintojen mukaan **tehokas vuorovaikutus** syntyy erilaisten osallistumistapojen soveltamisen kautta (esim. karttapalautte voi auttaa eri intressitahojen edustajien näkemysten esiin saamista, jos muutoin osallistuva joukko ei ole täysin kaikkia sidosryhmiä edustava). Keskeistä onnistumisessa on konsultin aktiivisuus ja osaaminen sidosryhmien määrittämisessä (konsultti on myös asiantuntija näiden tarpeiden hahmottamisessa), alueellisen tiedottamisen tehostaminen ja tiedotuksen oikea-aikaisuus (kerrotaan mihin ja miten voi vaikuttaa, raskaassa prosessissa ei aloiteta liian aikaisin).

Vaihtoehtojen hyvä käsittelytapa syntyy siitä, että panostetaan aitojen vaihtoehtojen luomiseen (ei keinotekoisia vaihtoehtoja) ja tehdään aitoa vertailua eikä jo valitun vaihtoehdon perustelemista. Lisäksi toimijat toivovat yhteysviranomaisen ottavan kantaa keinotekoisien vaihtoehtojen esiintuomiseen. Valli lisäsi esitykseen seuraavasti: Olemme kehittämässä YVAa ja SOVAa eli osallistumisen tehostamisen toiveet ovat tulleet lainsäädännön ja alkuvaiheen ohjeistuksen jälkeen. Tietotekninen kehitys mahdollistaa uudenaisten ja tehokkaampien vuorovaikutustapojen kehittämisen. SOVAssa ja erityisesti kaavoituksessa todellisten vaihtoehtoehtojen määrittäminen on haastavaa. Hyvänä esimerkkinä Valli esitti Espoon jätevedenpuhdistamon suunnittelun, jossa asukkaiden osallistumisella oli suuri vaikutus. Grönlund esitti yleisölle kysymyksen: ”Miten yleisö näkee vaihtoehtojen määrittämisen vaikeuden?” Tähän konsultin edustaja vastasi, että YVA-

hankkeen alkaessa vaihtoehtoja ei välttämättä ole. Konsultin näkökulmasta keinotekoisten vaihtoehtojen tuottaminen ei ole ongelma vaan konsultti joutuu päinvastoin usein luomaan vaihtoehtoja. Toisessa kommentissa tuli esiin, että vaihtoehtoja on usein mietitty jo YVAN suunnittelussa, joten joitakin vaihtoehtoja on jo voitu hylätä jostakin syystä. Vaihtoehtojen hylkäämisen syyt on hyvä kertoa esim. yleisötilaisuudessa, etteivät ko. vaihtoehdot tule uudelleen käsittelyyn. Valli kommentoi, että vaihtoehtotarkastelu on tärkeää siksi, että voidaan peilata hankkeen ympäristövaikutuksia sen sijaan, että tehtäisiin erilaisia versioita yhdestä vaihtoehdosta.

Luodemäki jatkoi tulosten esittelyä **läpinäkyvän päättelyketjun** osalta todeten sekä hyviä että huonoja käytäntöjä. Hyvässä YVAssa on kansantajuinen ja selkeä esitystapa sekä yhteenveto. Usein YVA-selostuksissa on paljon eri kirjoittajien kädenjäljellä tehtyä tekstiä, ja päätelmä tai jonkinlainen lopputulemakin voi jäädä epäselväksi. Jos loppupäätelmiä löytyy, niitä ei ole aina perusteltu tai ne perustellaan viittaamalla selvityksiin, joita ei ole lukijan saatavilla. Dokumentteissa tulisikin käyttää lähdeviittauksia ja laittaa lisäselvitykset YVAN liitteeksi.

Tutkimuksen tekemisestä Luodemäki totesi, että haastattelut selkiyttivät huomattavasti käsitystä, mutta olivat samansuuntaisia oman kirjallisuudesta saadun käsityksen kanssa.

Keskustelu:

- Kommentti 1: Kiire ja esimerkiksi luontoselvitysten ajallinen sijoittuminen (esim. liito-oravat) vaikuttavat YVAN onnistumiseen. Aikataulutus hankkeissa on tärkeää, koska vaihtoehtojen muuttuminen hankkeen aikana vaikeuttaa niiden yhteismitallista vertailua ja voidaan joutua kertomaan asioita, joita ei ole suoranaisesti tutkittu juuri kyseessä olevalla alueella suunnitelmien muututtua.
- Kommentti 2: Tutkimuksessa on käytetty vain hankkeesta vastaavan tahon materiaalia. Onko yhteysviranomaisen vaikutusta prosessin laatuun tutkittu?
- Luodemäen vastaus: yhteysviranomaisten mielipiteitä on tullut esiin haastatteluissa
- Kommentti 3: Onko kansainvälisiä tutkimuksia käyty läpi?
- Grönlundin vastaus: aineisto on keskittynyt tässä vaiheessa kansallisiin, mutta IMPERIAssa tehdään kyllä kansainvälisiin lähteisiin perustuvaa selvitystä. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston Tanska ja Ruotsi -yhteyksien kautta saadaan tietoa.
- Grönlundin kysymys: miten haastattelututkimus tehtiin?
- Luodemäen vastaus: haastattelu tehtiin puhelinhaastatteluna vapaalla haastattelutyylillä eli ei käytetty valmiita kysymysrunkoja, koska asiantuntemus saatiin näin paremmin esiin kuin tarkasti muotoilluilla kysymyssarjoilla
- Vallin kommentti: Nyt voitaisiin hakea hyvien käytäntöjen lisäksi kehittämiskohteita. YVAN pitäisi olla tiukemmassa yhteydessä suunnitteluprosessiin eli onko se nyt liian lepsu? Täytyisikö tehdä voimakasta kehittämistyötä?
- Luodemäen kysymys: miten kansalaiset tuntevat YVA-menettelyn eli hahmotetaanko kaksivaiheinen YVA?

- Kommentti 4: Konsulttien tehtävä on huolehtia läpinäkyvyyden säilymisestä sekä opastaa ihmisiä, jotta he tietävät mistä on kysymys
- Kommentti 5: miten näkyy kaavan ja YVAN yhteys? Lausumiset eri vaiheissa hämmentävät asukkaita. Myös yhteysviranomaisella vastuu ihmisten valistamisesta, ei vain hankevastaavalla ja konsultilla.

Kommenttipuheenvuorossaan Jorma Jantunen totesi, että YVAN laatua on tutkittu ja prosessia kehitetty toisin kuin muiden prosessien (esim. kaavojen laadun ja lupien laadun tutkimusta ei ole tehty). IMPERIA tuo käytännönläheisyyttä YVA- ja SOVA-hankkeisiin. Niiden selvitykset ovat olleet aiemmin pelkästään aineistopohjaisia, jolloin YVAN prosessuaalinen luonne ja vaikutus itse hankkeeseen ovat jääneet varjoon. Nykyään käytetään nettikyselyitä, joiden kautta saadaan ihmisten näkökulmia kattavammin esille. Näiden menetelmien yhdistäminen tuo YVALle tai SOVALle hyvän rakenteen. Jantunen totesi myös, että YVAa tekevät antavat YVAN vaikutukselle yleensä paremmat pisteet kuin yhteysviranomainen joko siksi että he arvioivat omaa työtään tai siksi, että he tietävät paremmin miten YVA vaikuttaa. Toisaalta onnistunut SOVA on onnistunut suunnitteluprosessi, kun taas YVA on enemmän erillään suunnittelusta, mikä ei ole hyvä asia. Vaikka YVA nähdään ei-päätöksentekoprosessina, onnistuessaan YVA vaikuttaa hankkeen ympäristövaikutuksiin positiivisesti tuottaen hyvän vaihtoehdon, jonka päätöksentekijä sitten hyväksyy. Jantunen kommentoi myös paikallistuntemuksen vaikutusta. Viranomaisen paikallistuntemus vs. erikoistuminen hanketyyppeihin: Sidonnaisuus voi tulla hyvässä paikallistuntemuksessa ongelmaksi (jopa riippumattomuuskysymykset). Eri vaihtoehtojen toteuttamis-kelpoisuudesta Jantunen totesi erot julkisten institutionaalisten hankkeiden ja kaupallisen toiminnan välillä. Ensiksi mainituilla on paremmat mahdollisuudet tuottaa erilaisia vaihtoehtoja. Myös kansalaisilta tulleiden kommenttien perusteella on tuotettu toteuttamiskelpoisia uusia vaihtoehtoja. Viittauskäytäntö tekstissä on tärkeää, jotta lähteistä saatu tieto erottuu synteisistä. Hankekehittäjät voivat olla YVAN kannalta hankalia, koska hankkeen tuottaminen myyntikuntoon johtaa pienempään sitoutumiseen kuin myös toiminnallisesti oman hankkeen suunnittelu. Kaivoslain uudistusten myötä paikalliset olosuhteet ja elinkeinot vaikuttavat vahvemmin tulevaisuudessa kaivosalan YVA-menettelyissä.

- Kommentti 1: Hanksuunnittelijan näkökulmasta arviointi ei saa irrota käytännöstä. YVAN tulokset vaikuttavat melko suoraan kaavaan, ympäristölupa ja vesilupa taas ovat irrallisia YVASTA. Yvissa tehdään todella paljon päätöksiä, joten YVAN vaikutusta ei kannata latistaa. Vaikka yleisölle sanotaan, että YVASSA ei päätöksiä tehdä, niin YVA vaikuttaa merkittävästi.
- Kommentti 2: YVASSA voidaan vaikuttaa haittoihin todella paljon. Esim. kaivossuunnittelussa tilanteet muuttuvat koko ajan, joten YVAN ja suunnittelun yhteistoiminta on erittäin tärkeää, jotta saadaan jopa uusia vaihtoehtoja. Julkiset hankkeet eivät välttämättä sisällä enempää todellisia vaihtoehtoja kuin kaupallisten toimijoiden hankkeet. Vaihtelu on suurta ja usein lähtöajattelu on väärä eli ei ajatella vaikutuksia paikallisten kannalta.

Uusia tuulia YVA-ohjelman laadintaan – Piiparinmäen-Lammaslamminkankaan tuulivoimapuisto -demonstraatiohanke (Timo P. Karjalainen ja Jenni Neste, Oulun yliopisto/Thule-instituutti)

Karjalainen kertoi seminaariesityksen painottuvan Piiparinmäen-Lammaslamminkankaan tuulivoimapuistohankkeeseen IMPERIAN näkökulmasta, kun taas Olli-Matti Tervaniemi kertoo hankevastaavan (Metsähallitus) näkökulman kevään YVA-päivillä. Karjalainen totesi myös, että Metsähallitus hankekehittäjän ominaisuudessa on kantanut yhteiskuntavastuunsa hyvin. Myös Neste kiitti Metsähallitusta erityisesti pitkämielisestä suhtautumisesta hankkeen toimintaan.

Neste kertoi YVA-hankkeen poikkeavan ohjelmavaiheessa aiemmista hankkeista siinä, että sidosryhmäanalyysi tehtiin normaalia laajempaan. Lisäksi perustettiin nk. arviointiryhmä. Arviointiryhmällä tarkoitetaan tässä tapauksessa sidosryhmien edustajista koottua ryhmää, joka osallistuu YVA-prosessiin. Ohjelmavaiheen aloituspalaveri pidettiin Pöyryn sisäisenä kokouksena, mutta mukana oli Metsähallituksen ja IMPERIAN edustajia. Hankkeen ohjelmavaiheen yleisötilaisuudet on pidetty helmikuussa ja lausuntoa odotetaan loppukeväästä.

Sidosryhmäanalyysin pohjana käytettiin mallia, jossa sidosryhmät jataan neljään ryhmään sen mukaan, miten paljon niillä on hankkeen suhteen vaikutusvaltaa ja miten paljon hanke niihin vaikuttaa tai niillä on hanketta kohtaan kiinnostusta. Lisäksi tehtiin maantieteellinen ja sidosryhmittäinen ryhmittely (luonto, kunnat). Läheinen yhteistyö –ryhmäläiset (paljon valtaa ja paljon vaikutusta/kiinnostusta) kutsuttiin arviointiryhmään. Arviointiryhmään päätettiin olla kutsumatta valtakunnallisen tason edustajia, koska haluttiin korostaa paikallistuntemusta ja paikallisia vaikutuksia, mutta valtakunnalliset sidosryhmät pidettiin hyvin informoituina.

Neste kertoi, että arviointiryhmän ensimmäisessä kokouksessa osallistujille esiteltiin YVA-prosessi ja arviointiryhmän tehtävät. Tärkeää oli esittelyn yleistajuisuus ja kuvaus ryhmän tehtävistä. Lisäksi kysyttiin osallistujien tavoitteista ja odotuksista. Arviointiryhmäläisiltä kysyttiin myös jälkikäteen, miten he olivat kokeneet työskentelyn. Arviointiryhmän toiminta on otettu paikallisesti hyvin vastaan. Kun paikalliset otetaan heti alkuvaiheessa mukaan, täytyy hankevastaavan olla valmis tehokkaaseen tiedottamiseen.

Nesteen mukaan toisessa arviointiryhmän kokouksessa esiteltiin asiantuntijoiden ja konsulttien alustavia merkittävyysarviointeja. Neste esitteli taulukon, johon oli koottu sekä asiantuntija-arvio että arviointiryhmän arvio eri vaikutusten merkittävyydestä. Vertailussa havaittiin ristiriitaisuuksia asiantuntija-arvion ja paikallisten asukkaiden ajatusten välillä (mm. marjastus lisääntyy teiden lisääntyessä, metsästyksen sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia).

Arviointiryhmän kolmannessa kokouksessa oli laaja joukko osallistujia käsittelemässä YVA-ohjelmaluonnosta. Näin päästiin näkemään, miten ohjausryhmä on vaikuttanut ohjelmaan. Käytiin

myös keskustelua siitä, miten vaihtoehdot on muodostettu. Esimerkiksi kysymykseen ”Miksi ei rakenneta pohjoisille alueille, missä on asumattomampia alueita” voitiin vastata kertomalla miksi tuuliolot ovat suotuisia vain tietyillä alueilla. Yleisesti ohjelmavaiheessa oli vastustusta hyvin vähän, koska perusselvitykset on tehty hyvin ja alueella on asutusta vähän.

Neste kuvaili, millaisia uusia tehtäviä konsultille voi tästä toimintamallista tulla. Työskentelytapa vaatii, että osa arviointia tekevästä ryhmästä on jatkuvasti mukana hankkeessa. Ajankäyttöä voi tulla lisää ohjelmavaiheessa, mutta toisaalta voidaan myöhemmin välttyä aikaa vieviltä virheiltä valinnoissa. Tiedotus on ehdottoman tärkeää. Arviointiryhmältä tuleva tieto täytyy mennä suoraan kaikille YVA-ryhmän työntekijöille konsultilla. Samoin prosessin etenemisestä on tiedotettava sidosryhmiä. Tämä vaatii varsinaisen viestintäsuunnitelman laatimista vuorovaikutussuunnitelman lisäksi. Viestintäsuunnitelma on laadittava koko hankkeen elinkaarelle (missä vaiheessa tiedotetaan ja mitä).

Nesteen mukaan tiedotus on ollut avointa joka suuntaan: sekä paikallisille tahoille että hankevastaavalle. Tästä ei ole ollut hirveästi lisätyötä, mutta paljon lisähyötyjä. Kaikille hankkeille arviointiryhmän perustaminen ei kuitenkaan välttämättä ole mielekäästä.

Keskustelu:

- Kommentti 1: Kun ohjelma on vireillä, yhdistyksiltä ym. lähetetään myös viralliset lausunnot. Tällöin tulee helposti päällekkäistä työtä ja turhautumista jatkuvaan kommentoimiseen.
- Karjalaisen vastaus: Jos myös yhteysviranomaiset ovat mukana aikaisessa vaiheessa, voi viranomaisen ottaa huomioon myös jo annetut kommentit.
- Vastakommentti (kommentoija 1): Mielenpitemen tulisi olla kirjallinen.
- Kommentti (Tervaniemi): Tärkeisiin asioihin paneutuminen kannattaa, jos siten saadaan aikaan parempi selostus.
- Kommentti 2: Osallistumisessa ihmiset ovat oman edun tavoittelijoita eli mitä kauempana omalta alueelta esim. reitti menee sen parempi. Myös yhdistyksillä saattaa olla hyvin voimakkaat kannat. Osallistaminen on kokemuksen mukaan hankalaa, koska esim. pitkissä johtohankkeissa on vaikea saada ihmisiä mukaan ja kommentoimaan. Pieni joukko edustaa pienen joukon mielipiteitä. YVAN ymmärrettävyys on heikkoa.
- Nesteen kommentti: Arviointiryhmässä on helpompaa selittää vaikuttamismahdollisuudet ym. ja siten tieto menee toivottavasti sen kautta myös laajemmalle.
- Kommentti (Valli): Voiko arviointiryhmän olemassaolo vähentää osallistumista kuulemisiin? Konflikteja voi myös syntyä, jos muut eivät ymmärrä, miksi joku pääsee mukaan ja toiset eivät. Ryhmä ei saa vähentää muita vaikutusmahdollisuuksia. Koska resursseja on niukasti saatavilla, täytyy hyötyjen olla suuret, että maksuhalukkuutta löytyy.
- Kommentti (Grönlund): Jatkossa voi tulla enemmän esim. rakentamistekniikkaan liittyviä mielipiteitä.

- Nesteen vastaus Vallille: Arviointiryhmässä on tullut jo kommentteja, että kai muillekin järjestetään tilaisuuksia.
- Kommentti 3 (edustaa hankevastaavan näkökulmaa): YVA-lainsäädännön uudistus voisi olla mukana keskustelussa
- Kommentti 4 (ympäristöhallinnon edustaja): Tällä hetkellä ei ole meneillään lainsäädännön kehittämishanketta, vaan direktiiviehdotus, joka on nähtävissä netissä. On käyty vasta ensimmäinen ympäristöryhmän läpiluku ja kommentointi. Ristiriitoja on paljon. YVA-menettelyn yhteensovittaminen muihin menettelyihin ja EU-selvityksiin on oleellista. Yhteensovittamisen huomioiminen erilaisissa hankkeissa on haasteellista. Usein YVA on syntipukin roolissa, joten yhteysviranomaisen voisi tukea enemmän yhteensovittamista.

Vaikutusten merkittävyyden arviointi (Joonas Hokkanen ja Anne Vehmas, Ramboll Oy sekä Mika Marttunen, SYKE)

Esityksen aluksi Marttunen totesi, että hanketta suunniteltaessa huomattiin Rambollilla ja SYKellä pohditun samoja asioita vaikutusten merkittävyyteen liittyen. Hokkanen kertoi vaikutusten merkittävyyden määrittämisen olevan YVAssa keskeinen, mutta huonosti ymmärretty ja puutteellisesti ohjeistettu aihealue. Hän pohti myös, miksi vaikutuksen merkittävyyden arviointi on konsultin tehtävä. On hyviäkin esimerkkejä, mutta joskus käytetään vaikeita termejä ja sanontoja, joiden ymmärtäminen vaatii kokemusta ja menetelmien käyttöä. Merkittävyyttä voidaan käsitellä eri tahojen näkökulmista.

YVAttavissa hankkeissa käytetään resursseja fyysisen tilan muuttamiseen, millä on vaikutuksia ympäristöön ja siten vaikutusten merkittävyys on keskeistä. Hokkanen esitteli kaavion, jossa vaikutuksen merkittävyys syntyy vaikutuksen suuruudesta ja kohteen herkkyydestä ja jossa sekä kohteella että vaikutuksella on erilaisia ominaisuuksia. Tästä syntyy jo monikriteerinen arviointitilanne.

Hankkeen aiheuttamat vaikutukset voidaan luokitella mm. seuraavasti: vaikutuksen voimakkuus ja suunta, alueellinen laajuus, kesto, kumuloituvuus ja todennäköisyys. On siis arvioitava myös potentiaalinen vaikutusalue. Tähän tarvitaan asiantuntija-arvio (mittaukseen perustuva tai vastaava) siitä, miten laaja vaikutus on. Kumuloituvuus näkyy hyvin esim. sedimenteissä. Todennäköisyys huomioidaan erityisesti häiriötilanteissa ja riskitilanteissa. Aina ei ole yksimielisyyttä vaikutusten suunnasta ja voimakkuudesta.

Vaikutuskohteen herkkyyttä arvioidaan luonnonympäristön, rakennetun ympäristön ja sosiaalisen ympäristön kannalta. Näitä on aina tehty YVAssa tekstimuodossa, mutta numeerista synteisiä on Hokkasen mukaan harvoin käytetty.

Vaikutuksen suuruutta on esimerkkihankkeissa kuvattu kuusiportaisella asteikolla (suuri positiivinen - suuri negatiivinen vaikutus) ja havainnollistettu värein. Kohteen herkkyyttä taas voidaan kuvata kolmiasteisesti: vähäinen, kohtalainen ja suuri. Näiden yhdistelmänä tehtyä mallia on testattu hyvällä menestyksellä suurissa kansainvälisissä hankkeissa (mm. Nordstream). Aina jonkun mielestä asteikko on väärä, joten sen käyttö ei ole vielä yksiselitteistä. Jos merkittävyys on suuri, on harkittava lievennystoimia, sellaisenaan ei hanketta voida toteuttaa.

Hokkanen esitteli vaikutusten merkittävyyden arvioinnin hyödyntämistä YVAN eri vaiheissa. Yhteysviranomaisen määrittelee, onko kaikki vaikutukset huomioitu. Ohjelmavaiheessa voitaisiin yrittää esittää vaikutuskaala, josta seuraisi varmasti keskustelua. Oikeaa vastausta ei ole, mutta keskustelua hankkeen toteuttamiskelpoisuudesta olisi tärkeää herättää.

Hokkanen näytti esimerkkinä Turun jätevoimalan rakentamiseen liittyvät liikenteen aiheuttamien vaikutusten kriteerit. Jokaiseen vaikutukseen laadittiin kriteerit herkkyydelle ja vaikutuksen suuruudelle. Arviointiin otettiin mukaan myös vaikutukset, jotka syntyvät nykyisen voimalaitoksen lopettamisesta. Herkät kohteet: koulut, päiväkodit, sairaalat. Maaperä, vesistö, ilmanlaatu, eliöstö. Jokaiselle vaikutukselle oli siis omat kriteerit. Lisäksi arviointiin kirjataan vaikutukset liikennemääriin ja muutoksen kesto liikenneverkkotarkastelulla. Kriteeristöissä käytettiin aina samaa kuvausta huolimatta siitä onko muutos negatiivinen vai positiivinen. Arvioitujen vaikutusten merkittävyys esitettiin yhteenvetolaatikkona, jossa oli myös vaikutusasteikko näkyvissä. Kommenttina on saatu, että boksit on helposti hahmotettavia "laiskalle" lukijalle. Yhteenveto auttaa muitakin, koska ei tarvitse tehdä itse johtopäätöksiä aiemmasta tekstistä vaan johtopäätökset ovat itse tekijän kirjoittamia. Hokkanen lisäsi, että yhteenvetolaatikkoihin voi lisätä sanallisia selityksiä pelkän voimakkuus/herkkyys -arvioinnin sijasta. Kehittämisajatuksena Hokkanen kuvasi alueiden herkkyyden visualisoinnin karttaan rajattujen alueiden avulla.

Hokkasen mukaan arviointikehikon käyttö yhdessä avoimen vuoropuhelun kanssa olisi tavoitteen mukaista. Tavoitteiden on oltava ymmärrettäviä: miten arviointikehikko voidaan tuoda esille niin, ettei se hankaloita ymmärtämistä. Arviointiryhmästä on saatu hyvää palautetta kehikon esittämisestä.

- Marttunen: Millaisia ajatuksia yleisössä syntyi? Tarvitaanko lisää ohjeistusta?
- Kommentti (Jantunen): Systemaattinen lähestyminen helpottaa hahmottamista. On tärkeää tuoda esille myös se, että jos yhden hankkeen vaikutus on pieni, miten vaikuttaa useiden uusien pienivaikutuksisten hankkeiden tuominen alueelle.
- Kommentti 1: Sopiiko kehikkoon asiat, jotka on lainsäädännön vuoksi laitettava, mutta joilla ei ole vaikutusta? Entä haittaako, jos sellaisia laitetaan kehikkoon?
- Hokkasen vastaus: Ei haittaa, jos laitetaan kriteerit näkyviin ja todetaan, ettei ole merkittäviä vaikutuksia. Miksi ei määritetty laissa, mikä on merkittävä vaikutus?

- Vastakommentti (kommentoija 1): Laatumisen kanssa pitää olla tarkkana. Vaikutukset eivät ole lineaarisia vaan tapauskohtaisia, esim. yksi talon viimeisten katupuiden kohdalle taajamassa vs. talo haja-asutusalueelle.
- Kommentti 2: merkittävyys löytyy YVA-lainsäädännöstä ja hankeluettelosta eli millaisille hankkeille on tehtävä YVA. Ohjelmavaiheessa ei aina voida tietää, mitkä vaikutukset ovat merkittäviä.

Ryhmätöiden purku

Ryhmätöivaiheessa kokoontuivat tapahtuman alussa tietyn aihepiirin valinneet henkilöt erillään toimiviksi ryhmiksi. Ryhmien pienen koon vuoksi ryhmät 3 ja 6 yhdistettiin ja niiden työskentely poikkeisi jonkin verran muista. Ryhmien vetäjät alustivat käsiteltävää aihetta lyhyesti ja esittivät tarkentavia kysymyksiä keskustelun rajaamiseksi ja kohdentamiseksi. Tunnin keskustelun päätteeksi ryhmät kokosivat muutamalle dialle keskustelusta poimitut tärkeimmät asiat, jotka sitten esiteltiin koko seminaariväelle. Alla on esitetty ryhmien esityksistä poimittuja asioita ja niistä käytyä keskustelua. Ryhmien vetäjien ja tulosten esittäjien nimet ovat otsikon jälkeen suluissa.

Ryhmä 1: Miten voidaan varmistaa että käyttöön saadaan tarvittava tieto hankkeen keskeisistä vaikutuksista? (Raisa Valli ja Sanna Luodemäki)

- suunnittelukysymyksen asettaminen selkeästi
- ajankäyttö
  - o aika/resurssit ohjelmavaiheessa
  - o yhteistyö viranomaisten kanssa (ei vain YVA-viranomainen)
  - o kontrolli -> ohjaus
- Ohjelmavaihe
  - o käytettävän tiedon riittävyys/kattavuus: riskit ja ilmasto
  - o asiantuntijuus: olennaisen tiedon kerääminen: asiantuntijoiden yhteistyö kartoitusasioissa
  - o asiantuntijayhteistyö: kehikko
  - o Lähtötiedot saatavilla: OIVAn kattavuus, paikkatieto
- Arviointi/selostusvaihe
  - o Tarpeeksi kattavat selvitykset asioista, joista ei tietoa
  - o yhteistyön jatkuvuus: vuoropuhelun mukautuminen ja syventyminen, seuranta
  - o asiantuntijuus
    - asiantuntijoita vain kourallinen (esim. ekologiset yhteydet)
    - arvioinnin luotettavuus
    - laatukontrolli
- Kulttuurisen kestävyden puute ongelmana tällä hetkellä

Ryhmä 2: Merkittävyyden arviointikehikko; Mistä vaikutuksen suuruus muodostuu? (Joonas Hokkanen ja Jyri Mustajoki)

- Mitkä osa-alueet ovat tärkeimmät ja vähimmän tärkeät?
  - o palautuvuus osin sama kuin kesto
  - o tärkeimpiä: kesto, voimakkuus ja laajuus
  - o muut riippuvat tapauksesta
- Miten vaikutuksen suuruus muodostuu osa-alueista
  - o ongelmana on miten arvioida mikä on suurta ja mikä pientä
  - o vaikutusten yhteismitallistaminen eri konsulttien välillä
  - o ongelmana suuret erot konsulttien välillä
  - o miten mitata pelkoa?
- Ovatko osa-alueiden luokittelut tarkoituksenmukaisia?
  - o kesto ja palautuvuus päällekkäisiä
  - o voimakkuus-termin laajennus
    - suuntautuvuus mukaan
  - o laajuuden termit?
  - o kesto-ajoittainen eri kuin kesto, kaikkiin mukaan?
- Ennakoitavuus (räjähdykset tms.)
- Lieventämistoimenpiteet - kompensoitu, raha?
- Miksi hankevastaava haluaisi antaa muille YVA-toimijoille valtaa vaihtoehtojen tarkasteluun
  - o hankevastaava määrittää reunaehdot, joiden puitteissa vaihtoehdot pitää olla
  - o eri hanketyyppien välillä isoja eroja
  - o yleinen hyväksyttävyyys
  - o mitä keinoja työkaluja tarvitaan, että edellä mainitut asiat voivat toteutua vaihtoehtojen asettelussa
  - o esim. julkisuuden avulla testataan missä hankevastaavan reunaehdot menee
- Mitkä ovat hyvän vaihtoehtojen vertailun edellytykset?
  - o selostuksessa täytyy ottaa kantaa vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuuteen (ihan sama mitä häkkyröitä piirretään)
  - o ei tähän tule jotain konetta (vrt. vaalikonetta), joka antaa vastaukset

Keskustelu

- Kommentti (Grönlund): eikö ole tilanteita, joissa uusia toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja on tullut esille?
- Vastaus (Vehmas): jätehuoltohankkeissa on ollut ja toiminut
- Kommentti 1: Voimajohtohanke, jossa kysyttiin mielipiteitä laajasti, toi uusia vaihtoehtoja
- Kommentti 2: Yleisötilaisuudessa vaalikoneidea ihan hyvä eli oman vastauksensa yhteydessä näkee, miten asiantuntijat ovat arvioineet vaikutuksen merkittävyyden

Ryhmä 4: Mistä saa hyvän YVAN reseptit? (Sakari Grönlund ja Sanna Vienonen)

- Haetaan ohjeistuksia netistä
- Ohjeiden pitää olla sähköisesti helposti ajantasaistettavassa muodossa
- Sama vai eri ohjeistus eri osapuolille
  - o yhteysviranomaisille ohjeistus eri tavalla
- Mitä ohjeistuksia on käytössä? Esimerkkejä:
  - o eri sektorien omat ohjeet
  - o YM ei ohjeista sektoreita, antaa opastusta yhteysviranomaisille, tukiaineisto netissä, yhtenäisyys
  - o oppikirjat ja kurssit
  - o EU-oppaat, WB, EBRD
  - o Fingrid, MKL, Tiehallinto 2009, radanpidon ympäristöohje
  - o maanrakentajat INFRA ry (SYKE), kaivos 1999 + uusi tekeillä (GTK/SYKE)
  - o arktinen yva-opas - uusimistarve
  - o IVA ohjeistus nettiversiona, THL
  - o Museoviraston kulttuuriympäristö
  - o Tuulivoimasuunnittelun ohje
  - o SLL osallistumisopas (vanha)
- Grönlund lupasi listata olemassa olevia YVA-ohjeita kattavammin seminaarin osallistujille (Listaus löytyy IMPERIAN verkkosivuilta)

Ryhmä 6: Miten kerätään osallisten tietoa ja näkemyksiä alueen herkkyyden ja vaikutusten suuruuden arviointiin? (Anne Vehmas ja Elisa Vallius)

- Hankkeen tunnettuus; onko hankkeesta tietoja tai huhuja ⇒ tiedon jakaminen
- Kartat tärkeitä
  - o Voi merkitä paikat, joilla on itselle merkitys
  - o Maastoon meneminen, pienoismallit
  - o Kaikki eivät hahmota paikkoja kartalta
  - o Karttapalaute avustettuna (virtuaaliympäristöt ei kaikille tuttuja)
- Aluksi vapaa palaute, sitten erilaisten vaikutusten lista ilman painotuksia, lopuksi vasta vaikutuskaaviot
- Menetelmät ryhmän mukaan
  - o Aineet, esseet, kuvitteellinen tarina ympäristössä
  - o Korit, johon asioita laitetaan konkreettisesti lapulla (inhokit, tykätyt)
- Tehdään useampia kierroksia
  - o Aluksi vapaa palaute (apuna erilaisten vaikutusten lista)
  - o Lopuksi vasta vaikutuskaaviot (kysytään, onko ok näin?)
- Havainnointi

Ryhmä 5: Merkittävyyden arvioinnin tulosten esittäminen ja havainnollistaminen (Mika Marttunen ja Virpi Lehtoranta)

Kysymys 1: Mitä asioita pidät tärkeänä vaikutusten merkittävyyden arvioinnin tulosten kuvaamisessa? (esim. arviointiselostus, yleisötilaisuudet)

- Asiantuntijan päättelyketjun käytävä ilmi riittävän selkeästi, mutta kohtuulaajuudessa
- Kuinka pitkälle sidosryhmiä voi ryhmitellä, koska niiden sisällä kuitenkin aika paljon eroja?
- Hyvin asiaan perehtynyt asiantuntija voisi vetää synteesin.
- Plus-miinus -taulukot ongelmallisia, koska voidaan ajatella että, nämä asiat on jo valmiiksi yhteismitallistettu
- Kuvilla tärkeä viestinnällisen signaalin rooli, joten niiden on oltava selkeitä ja tarkoituksenmukaisia. Kuvien/graaften tulisi tuoda esille positiiviset vaikutukset yhtä lailla kuin negatiivisetkin, jos niitä on.
- IMPERIAssa voisi olla hyvä hyödyntää viestinnän asiantuntijoiden/tieteen filosofien asiantuntemusta.

Kysymys 2: Miten tulokset tulisi esittää, jotta ne olisivat maallikoidenkin ymmärrettävissä?

- Havainnollistamisessa voidaan käyttää taulukoita, kaaviokuvia, tekstejä, karttoja ja teknisiä liitteitä
- Verkkokuvaus, merkittävyydestaulukon soluista tarkempaa tietoa klikkaamalla

Tilaisuuden päättäminen

Tilaisuuden lopuksi Marttunen kertoi Piiparinmäen-Lammaslamminkankaan YVA-hankkeen jatkuvan arviointiselostusvaiheella ja että siinä testataan niitä IMPERIAN tuloksia, joita on sillä hetkellä jo käytettävissä.

Samantyyppinen Hyvät YVA/SOVA-käytännöt -seminaari voidaan pitää mahdollisesti talvella 2014. Tähän kyseltiin osallistujien halukkuutta kyselylomakkeella.

Loppuvuonna 2013 on ajankohtaista kolmannen pilotin valinta ja silloin tehdään mahdollinen kysely mm. seminaariin osallistuneille hanke-ehdotusten saamiseksi.

Muistion laati: Elisa Vallius

IMPERIA-seminaari: Hyvät YVA/SOVA –käytännöt

Osallistujakyselyn vastauskooste, n=18/85

Koostaja: Sanna Vienonen

Minkälaisia kehittämisajatuksia sinulla on liittyen seuraaviin YVA-hankkeiden tehtäviin?

Aihepiiri	Kehittämistarve			
	Erittäin suuri	Melko suuri	Ei tarvetta	Vaikea arvioida
Yhteysviranomaisen, hankevastaavan ja konsulttien toiminta sekä yhteistyö	2	11,5	1,5	0
Kansalaisten ja sidos-ryhmien osallistuminen ja kuuleminen	3	12	1	0
Vaikutusten ja vaikutusalueen tunnistaminen	1	6	5	3
Vaihtoehtojen muodostaminen ja vertailu	2	8	3	3
Vaikutusten ja niiden merkittävyyden arviointi	7	2	4	1
Yhteisvaikutusten arviointi	5	8	1	1
Riskien arviointi	1	9	4	1
Johtopäätökset YVA-tarkastelusta	8	2	2	2

Kehittämisehdotuksia tms.

Yhteysviranomaisen, hankevastaavan ja konsulttien toiminta sekä yhteistyö	Yhteysviranomaisten käytäntöjen yhdenmukaistus ELY-keskusten välillä. Viranomaiset toimivat hyvin, mutta heillä on liian vähän resursseja käytettäväksi (tahtoa on mutta ei aikaa toimia). Erityisesti yhteysviranomaisen kanssa aktiivinen vuorovaikutus jo hankkeen alussa ja selvityksiä suunniteltaessa sekä arvioitaessa niiden riittävyttä. Yhteydenpito.
Kansalaisten ja sidosryhmien osallistuminen ja kuuleminen	Osallistaminen ennen virallista YVAN aloitusta säännöksi. Kansalaisten ja sidosryhmien omat, yleensä voimakkaat/itsekkäät intressit tulisi tunnistaa paremmin. Uusia menetelmiä yleisötilaisuuksien tilalle, yleisötilaisuuksiin tulee pieni otos tietyn tyyppisiä ihmisiä (ei huono asia, mutta tiedostettava). Hiljainen mielipide voikin olla arvokas; miten nämä saadaan tietoon? Haasteena osallistaminen, yhteysviranomaiselle suurempi rooli. Se sama vanha laulu: kuinka saada ihmiset osallistumaan ja pysymään aktiivisina koko hankkeen ajan? Asiantuntijaryhmät esim. luontojärjestöt paremmin mukaan. Hankkeen muutokset YVAN jälkeen.
Vaikutusten ja vaikutusalueen tunnistaminen	YVAt paisuvat ihan liikaa> merkittävimmät vaikutukset ja vaikutusalueen laajuus.
Vaihtoehtojen muodostaminen ja vertailu	Turhat vaihtoehdot pois. Mitä tehdä tilanteessa, kun yksi hyvä VE ja muut joudutaan keksimään? Erityisesti yhteysviranomaisen rooli, jottei pakoteta keinotekoisin vaihtoehtoihin. Ajatus vaikutusalueen ihmisten luomista/muuttamista vaihtoehtoista (mielipiteiden perusteella) on hyvä, mutta hankkeen alussa vaikea toteuttaa ja vie aikaa. YVAa ei hyödynnetä tarpeeksi suunnitteluvälineenä.
Vaikutusten ja niiden merkittävyyden arviointi	Rakentaminen vs. käytön vaikutusten merkittävyys. Merkittävyyden läpinäkyvyys. Konkreettisia mittareita ja vertailukohteita pitäisi löytyä/esittää (esim. menetetään 100ha talousmetsää -mihin verrataan onko vaikutus iso?). Oleellisin vaikutus unohtuu helposti. Vaikutusten merkittävyyden arviointi.
Yhteisvaikutusten arviointi	Alueelle viimeiseksi tuleva korjaa aina velvoitteiden potin. Millä varmistetaan eri toimijoiden tasapuolinen kohtelu?
Riskien arviointi	Miten tämä eroaa riskinarvioinnista tai miten tämä hyödyntää riskinarviointia? Nykyisin usein olemattomalla tasolla; joku riskimatriisi olisi hyvä olla minimissään, jotta edes isommat listattaisiin. Vaikutusalueen rajausta (esim. onnettomuudet).
Johtopäätökset YVA-tarkastelusta	Keskeiset onnistumiset, vaikuttavimmat epäonnistumiset, pohdinta tiimissä: ELY + hankevastaava + konsultti. Johtopäätöksiin: kansantajuisia tiivistelmiä, selostuksessa uusia havainnollistavia esitystapoja. Selkeitä koosteita siitä, mikä vaikutus milläkin vaihtoehdolla> yhteisestä näkökulmasta katsominen. Kuinka korostaa sitä että kyseessä on vain YVAN laatijan tulkinta? Selkeästi esille, millainen toteuttamistapa (taulukko jne.) paras.

Seuraavassa on kuvattu IMPERIA-hankkeen eräitä suunniteltuja lopputuotteita. Kuinka hyödyllisenä koet ne oman tehtäväsi kannalta?

		Erittäin hyödyllinen	Melko hyödyllinen	Ei tarvetta	Vaikea arvioida
OHJEET JA OPPAAT	Hyvät käytännöt YVAssa -opas	7	7	0	0
	Monitavoitearvioinnin soveltamisohje YVAssa	5	6	2	1
	Sidosryhmäanalyysin laatiminen YVAssa -ohje	3	7	1	3
	Asiaan liittyvää materiaalia tarjoava WWW-sivusto	7	5	1	0
MENETELMÄT JA TYÖTAVAT	Järjestelmällinen monitavoitearviointiin perustuva lähestymistapa vaikutusten merkittävyyksien arviointiin	5	5	1	3
TYÖKALUT	Työkalu vaikutusten merkittävyyden arvioinnin tukemiseen	8	7	0	0
	Karttapohjainen Internet-kyselypohja (Harava) eri YVA-tyypeille	4	5	1	3
PILOTTI-TARKASTELOT	IMPERIAN tukemana laaditut arviointiohjelmat ja arviointiselostukset	2	7	0	2
	Monitavoitearvioinnin soveltamiskokemuksia pilottihankkeissa kuvaava raportti	2	8	1	1
KOULUTUS	Koulutustilaisuus/kurssi monitavoitearvioinnin soveltamisesta YVAssa vuonna 2015	4	7	0	1
MUUT, MITKÄ?	Ilmastovaikutukset (YVA-direktiivin muutos).				
Mistä muusta aihepiiristä olisi tarpeen laatia Hyvät käytännöt -ohjeistus?	Turhien vaihtoehtojen poisjätto. Ympäristölupamenettely. Sisälle Hyvät käytännöt-oppaaseen Itämeren huomioiminen: merellä olevat hankkeet esim. tuulivoima, merenkulku yms. (Hyviä käytäntöjä Itämeren erityispiirteen huomioiminen> Hyvä YVA merellä> parempi kytkentä ympäristö- tai vesilupaprosessiin. Hyvät käytännöt SOVAssa, erityisesti kaavoituksessa. Hyvän taulukon piirtämisohjeet: graafiset ohjeet. Erillisselvitysten suunnittelu/toteutus ja niiden tarve.				

Osallistuisitko vastaavaan IMPERIA -hankeseminaariin hyvistä YVA/SOVA -käytännöistä vielä hankkeen edetessä vuonna 2014?

Kyllä	Ehkä	Ei	Vapaamuotoisia kommentteja
8	6	0	YVA ja ympäristölupa tulisi yhdistää! Hankkeessa olisi tärkeää huomioida myös se että kaikki YVAN vaativat hankkeet eivät ole ympäristölupavelvollisia> miten huomioida tämä etenkin jos YVAa ja ympäristölupaa aletaan yhdistää. Hyvät käytännöt hanke-YVAN ja kaavoituksen yhteensovittamisessa: Milloin hanke-YVA ohjaa kaavoitusta ja milloin toisinpäin mm. vaihtoehtojen muodostamisessa, mikä instrumentti päättää todellisuudessa? Olisi mahdollista ottaa hankkeeseen mukaan filosofeja ja/tai viestinnän/kommunikaation asiantuntijoita (tieteenfilosofi voisi antaa paljonkin esim. kysymysten asetteluun eli mitä oikein kysymme ja vastaammeko siihen mitä kysymme).

